

IJKEN, HERIJKEN, ONTWIKKELEN

Johan L.Vanderhoeven

AV-St.A.M.-Vlaanderen

21 oktober 2004

VAN ÉÉN VELLETTJE PAPIER TOT EEN BOEK(JE)

- De onderwijspraktijk van de authentieke middenschool:
 - ijken: op een helder referentiekader en bewezen *good practice*
 - herijken: middelen terug koppelen aan de doelen
 - ontwikkelen: leren aan ervaring en inspelen op dynamiek
- Vanuit eigen ervaring en van onderuit het gesprek met scholen, beleid en ouders aangaan op inhoudelijke argumenten

EEN BOEK(JE)

- POSITIEF OMGAAN MET VERSCHILLEN IN DE LEEROMGEVING
 - Maatschappelijke en onderwijsontwikkeling
 - De bakermat en de groeibodem
 - Vier onderwijskundige discussies
 - Kern van het 20ste St.A.M.-congres
 - Vier onderwijskundige consequenties

MAATSCHAPPELIJKE OMMEZWAAI: FUNDAMENT

- Zorg om de sociale cohesie
 - Leidt tot pleidooien voor gemeenschappelijkheid
 - MAAR: nu ook onderzoeksmatig aangetoond
- Sleutelrol vs. Sleutelmacht
 - School is een maatschappelijke instelling
 - Spanningsveld niet vervangen door ideologie, maar opvangen door reflectie

MAATSCHAPPELIJKE OMMEZWAAI: EVOLUTIE

- Twee eeuwen streven naar gelijkheid
 - 1789: Franse Revolutie: recht
 - 1850: Industriële Revolutie: welvaart
 - 1960: Sociaal-culturele Revolutie: welzijn
- Het ontstaan van de school 'van' 1789
 - School wordt een netwerkinstelling
 - Democratisering als nieuwe opdracht
- Maar:
 - Intensivering van de druk op onderwijs
 - Gelijkheid leidt tot aandacht voor het verschil

OMMEZWAAI OP SCHOOL: GELIJKE KANSEN

- School schrijft zich in het streven naar gelijkheid
- Twee keer schipbreuk van de intentie
 - Totale vermaatschappelijking
 - Gelijkheid = hetzelfde
 - Wat versluiert “gelijkwaardigheid”?
 - Sterke individualisering (en dus impact van het verschil!)
 - Prestatiedruk en competitie
 - Uitweg: meritocratie of gelijke kansen

OMMEZWAAI OP SCHOOL: GELIJKE KANSEN EN VERSCHIL

- Op het ritme van de maatschappelijke ommezwaai danst de onderwijskunde:
 - 1789: veralgemening van onderwijsdeelname
 - 1850: ontstaan van gescheiden trajecten
 - Structurele en hiërarchische vertaling van verschillen
 - Remediëring
 - 1960: aandacht voor integratie en sociale cohesie
 - Versterking van netwerking en samenhang
 - Zorg
- Gevolg:
 - Integratie en zorg leiden tot aandacht voor differentiatie binnen het curriculum
 - Maar nu gegroeid vanuit het tijdsgewricht, niet opgelegd aan het tijdsgewricht

POSITIEF OMGAAN MET VERSCHILLEN IN DE LEEROMGEVING

- Differentiatie als positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen met het oog op het grootst mogelijke leerrendement voor elke leerling
- Leeromgeving omvat drie assen:
 - As 1 leerinhoud en leren leren
 - As 2 relatie leraar – leerling
 - As 3 relatie leerling – leerling

ONDERWIJSKUNDIGE VERTALING

- Uitdaging 1: maatschappelijk
 - Sociale cohesie en gelijke kansen
 - Basisvorming impliceert gemeenschappelijkheid
 - Evenwichtig heterogeen groeperen
 - Maar
 - Onderwijskundig inmiddels empirisch onderbouwd
 - Geen curriculumdifferentiatie, wel differentiatie binnen het curriculum
 - Authentieke (comprehensieve) middenschool is een netwerkschool, geen categoriale structuur, die zich zorgzaam inschrijft in de ontwikkelingslijn van de leerling

ONDERWIJSKUNDIGE VERTALING

- Uitdaging 2: didactisch
 - Maximaal leerrendement nastreven in een leeromgeving
 - Kwalitatieve aansturing van het basis-uitbreidingsprincipe (as 1) met integratie van leren leren
 - Groeperings- en werkvormen (assen 2 en 3) zijn volwaardige en even belangrijke bouwstenen
 - Dus
 - Ontwikkeling van een kwalitatief raamwerk voor leerdoelen
 - In netwerkverband aansluiten bij de basisschool en vaardigheden (≠ enkel attitudes) nemen als inrijpoort: vaardigheden en achterliggende kennis uitbalanceren
 - De overgang van kindgerichte naar cultuurgerichte curricula ontwikkelend ondersteunen

ENKELE STELLINGEN

- Er is onvoldoende gemeenschappelijke taal en inzicht o.a. rond (parate) kennis (feiten en inzicht) en vaardigheden (op alle domeinen)
- Een positieve aanpak van verschillen kan niet worden opgehangen aan 1 as van de leeromgeving, maar zoekt samenhang tussen drie assen
- Evaluatie (m.i.v. zelfconceptverheldering) moet naadloos aansluiten bij het didactisch gebeuren
- Curriculumdifferentiatie is geen optie, differentiatie in kwalificatie wel
- Subjectieve theorieën zijn vaak sterker dan onderzoeksresultaten (gevolg van aandacht voor individualisering?)
- De eerste graad sluit aan bij de basisschool en leidt toe naar de tweede graad

EEN VERVOLG: NOG EEN BOEK EN EEN CONGRES?

- Vertalen van de ijkpunten in didactische schema's en referentiepunten voor leerplannen en leermiddelen
- Duiden van didactische praktijk binnen de ijkpunten
- Werken aan een gedeelde taal en visie